

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 403/2011-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 7. decembra 2011 v zložení z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka prerokoval sťažnosť Mgr. B. V., B., zastúpenej advokátkou JUDr. B. P., PhD., B., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nečinnosťou Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. 18 D 6174/1993 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Mgr. B. V. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nečinnosťou Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. 18 D 6174/1993 porušené bolo.

2. Mgr. B. V. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 10 000 € (slovom desaťtisíc eur), ktoré j e Okresný súd Trenčín p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Mgr. B. V. p r i z n á v a náhradu trov konania v sume 314,18 € (slovom tristoštrnásť eur a osemnásť centov), ktoré j e Okresný súd Trenčín p o v i n n ý zaplatiť na účet jej právnej zástupkyne advokátky JUDr. B. P. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. septembra 2011 doručená sťažnosť Mgr. B. V. (ďalej len „sťažovateľka“) na nečinnosť Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 18 D 6174/1993 s odôvodnením, že dedičská vec po nebohom P. V., otcovi sťažovateľky, ktorý zomrel ..., nie je ešte príslušnou notárkou ako súdnou komisárkou skončená. Sťažovateľka poukázala na to, že dedičské konanie po jej otcovi trvá neprimerane dlho. Sťažovateľka sa v priebehu konania trikrát obrátila na okresný súd so žiadosťou, aby vykonal opatrenia na zabezpečenie urýchleného konania vo veci. Z toho sťažovateľka dvakrát žiadala o nápravu priamo predsedu okresného súdu. Napriek tomu, že notárka mala byť upozornená na povinnosť konať vo veci plynule a bez zbytočných priet'ahov, dedičská vec nie je ani po takmer devätnástich rokoch právoplatne ukončená.

2. Podľa sťažovateľky je notárka, ktorá bola ako súdna komisárka poverená súdom prejednať dedičstvo po jej nebohom otcovi, vo veci nečinná. Za nečinnosť notárky je podľa sťažovateľky zodpovedný okresný súd. Z uvedeného dôvodu preto podľa sťažovateľky postupom okresného súdu v dedičskom konaní vedenom pod sp. zn. 18 D 6174/1993 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu jej základného práva na prerokovanie veci

bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Týmto postupom došlo podľa sťažovateľky k negovaniu a odopieraniu spravodlivosti, keďže aj spravodlivé rozhodnutie vydané v neprimeranom časovom horizonte stráca svoju funkciu. Keďže dedičské konanie po jej otcovi nie je stále právoplatne ukončené, došlo už k znehodnoteniu chaty patriacej do dedičstva, sťažovateľka vynaložila značné náklady na uplatňovanie svojich dedičských práv. Celá situácia na ňu navyše pôsobí psychicky frustrujúco a kvôli týmto majetkovým záležitostiam má vážne nezhody v rodine, predovšetkým so svojím bratom. Sťažovateľka preto navrhla vydať nález, ktorým ústavný súd vysloví porušenie označených základných práv, prikáže okresnému súdu konať bez prietáhov, zaviazá okresný súd zaplatiť jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 €, ako aj náhradu trov konania v sume 667,06 € za právne zastúpenie.

3. Z vyjadrenia podpredsedu okresného súdu z 10. novembra 2011 vyplýva, že notárka bola poverená konaním o dedičstve 26. júla 1993 a dedičstvo predbežne prejednala 24. septembra 1993. Notárka vrátila spis okresnému súdu s vypracovaným návrhom uznesenia o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“) poručiteľa a jeho manželky 10. decembra 1997. Uznesenie o vyporiadaní BSM nadobudlo právoplatnosť 11. februára 1998 a spis bol následne vrátený notárke na ďalšie konanie. Notárka bola 27. mája 2004 upozornená na nutnosť plynulého konania podpredsedníčkou okresného súdu. Aj po oznámení, že vo veci bola podaná sťažnosť na prietahy v konaní, notárka naďalej nekonala. Podľa jej oznámenia zo 14. novembra 2007 sa čakalo na ukončenie registra obnovenej evidencie pozemkov v katastrálnom území O. Notárkou bolo 3. marca 2008 zistené, že manželka poručiteľa (matka sťažovateľky) bola zbavená spôsobilosti na právne úkony, a preto jej bolo potrebné ustanoviť opatrovníka. Okresný súd ustanovil manželke poručiteľa opatrovníka uznesením z 25. apríla 2008. Proti uzneseniu o ustanovení opatrovníka podal brat sťažovateľky odvolanie. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) 15. júna 2010 zrušil uznesenie o ustanovení opatrovníka z 25. apríla 2008 a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Po vykonanom šetrení okresný súd ustanovil za opatrovníka pre nesvojprávnu manželku poručiteľa justičnú čakateľku, zamestnankyňu

krajského súdu, uznesením z 24. septembra 2010. Spis bol 23. novembra 2010 zaslaný notárke na pokračovanie v konaní. Notárka vykonala 7. decembra 2010 súpis majetku podľa aktuálnych dokladov katastra. Manželka poručiťa G. V. zomrela ..., preto notárka 14. októbra 2011 požiadala Okresný súd Bratislava IV o oznámenie okruhu dedičov. Toto oznámenie jej dosiaľ nebolo doručené. Podpredseda okresného súdu uznal, že dedičské konanie trvá neprimerane dlho, avšak podľa jeho názoru k dĺžke samotného konania prispeli i účastníci konania, pretože sťažovateľkin brat ako účastník dedičského konania, ako aj už nebohá manželka poručiťa sa dlhodobo nachádzali v U.

4. Ústavný súd po prijatí veci na ďalšie konanie uznesením z 19. októbra 2011 a po súhlase účastníkov s upustením od ústneho pojednávania posúdil doterajšiu dĺžku konania a jej (ne)primeranosť z ústavnoprávných hľadísk práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v primeranej lehote a zistil, že sťažnosť sťažovateľky je dôvodná.

Ústavný súd zo sťažnosti a z vyjadrenia podpredsedu okresného súdu zistil, že dedičské konanie po nebohom P. V. začalo 26. júla 1993 a do dnešného dňa nebolo skončené. Dedičské konanie trvajúce vyše osemnásť rokov, v ktorom však stále nebolo meritórne rozhodnuté, nutne nastoľuje otázku, či toto konanie je vedené bez zbytočných prietáhov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy a v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Pri sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd vychádza zo svojej stabilnej judikatúry, v súlade s ktorou odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (III. ÚS 61/98), pričom k vytvoreniu stavu právnej istoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu (I. ÚS 10/98). Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu účastníka konania považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci.

4. Primeranosť dĺžky civilného konania, a teda aj dedičského konania treba skúmať a preverovať v každom prípade osobitne a vo svetle konkrétnych okolností prerokovávanej veci. V tejto súvislosti už bol v judikatúre ústavného súdu i v judikatúre Európskeho súdu

pre ľudské práva pomenovaný celý rad kritérií, podľa ktorých možno posudzovať primeranosť dĺžky konania s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu. Ide o charakter prerokovávanej veci, teda hlavne o jej skutkovú a právnu zložitost', závažnosť, rozsiahlosť či obťažnosť dokazovania, ďalej o spôsob správania účastníkov a samotného sudcu (súdneho komisára) v priebehu konania a pod. (porov. *Philis v. Grécko* 1997, *Pélissier a Sassi v. Francúzsko* 1999, I. ÚS 257/08 či I. ÚS 413/08 ap.).

5. Predmetom posúdenia ústavným súdom je dedičské konanie, ktoré tvorí bežnú agendu všeobecných súdov. Z toho dôvodu nemožno v žiadnom prípade akceptovať, aby prejednanie dedičstva trvalo viac ako osemnásť rokov. Ústavný súd z vlastnej evidencie zistil, že napadnuté dedičské konanie už bolo predmetom jeho posúdenia v konaní vedenom pod sp. zn. I. ÚS 321/2010, keď ústavný súd rozhodoval o sťažnosti podanej bratom sťažovateľky, ktorý je tiež účastníkom tohto konania. Ústavný súd rozhodol o tejto sťažnosti nálezom z 24. novembra 2010, v ktorom konštatoval, že v napadnutom dedičskom konaní dochádza nepochybne k priet'ahom, a preto prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných priet'ahov. Napriek tomu dedičstvo po poručiteľovi stále nie je prejednané, pričom notárka 22. júla 2011 len zaslala účastníkom dedičského konania pripravený súpis majetku. Notárka 26. júla 2011 poverila právnu zástupkyňu brata sťažovateľky na vykonanie zápisu chaty č. s. ... v katastrálnom území O. do katastrálnej evidencie. Z toho vyplýva, že notárka až po osemnástich rokoch od začatia konania zisťovala rozsah majetku poručiteľa, čo bolo nepochybne potrebné vykonať včas po začatí konania. Ako uvádza sťažovateľka v sťažnosti, ako aj v priloženej fotodokumentácii z dôvodu neprimeranej dĺžky dedičského konania už došlo k výraznému znehodnoteniu chaty patriacej do dedičstva. Je zrejmé, že po uplynutí tak dlhej doby dochádza k znehodnoteniu majetku či vecí patriacich do dedičstva, čo je následok tak neprimeranej dĺžky konania. Ako vyplýva zo sťažnosti, ako aj vyjadrenia podpredsedu okresného súdu, 20. augusta 2011 zomrela matka sťažovateľky G. V. Keďže bola zároveň aj účastníčkou napadnutého dedičského konania, je zrejmé, že to ovplyvní ďalší priebeh napadnutého konania. Aj táto skutočnosť je však ďalším závažným dôsledkom neprimerane dlho trvajúceho dedičského konania. Ústavný súd sa nestotožňuje s vyjadrením podpredsedu okresného súdu, že k dĺžke konania prispeli aj účastníci konania, pretože sa matka sťažovateľky, ako aj jej brat dlhodobo zdržiavali v U. Z vlastného šetrenia,

ktoré vykonal ústavný súd vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 321/2010 pri rozhodovaní o sťažnosti brata sťažovateľky, ústavný súd zistil, že notárka bola v období rokov 1998 až 2004 v napadnutom dedičskom konaní úplne nečinná. Táto skutočnosť vyplýva aj z vyjadrenia podpredsedu okresného súdu.

6. Po zohľadnení celkovej dĺžky napadnutého dedičského konania dospel ústavný súd k názoru, že napadnuté dedičské konanie zjavne prekračuje ústavou dané medze konať bez zbytočných prietáhov, resp. v primeranej lehote v zmysle uvedeného čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorých porušenie sťažovateľka namietala. V občianskom súdnom konaní je totiž povinnosť súdu konať bez zbytočných prietáhov konkretizovaná vo viacerých ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku (porov. § 6, § 100, § 114, ale aj § 175zb), ktoré sa mali aplikovať ihneď po prekročení určitej „povolenej hranice“, najmä po opakovaných sťažnostiach na prietahy v konaní adresovaných predsedovi okresného súdu a náleze ústavného súdu z 24. novembra 2010, v ktorom bolo vyslovené, že v dedičskom konaní dochádza k prietahom.

Ústavný súd už v rámci svojej predchádzajúcej rozhodovacej činnosti judikoval, že úkony notára ako súdneho komisára v konaní o dedičstve sú úkonmi súdu, a preto aj nimi možno spôsobiť zbytočné prietahy, za ktoré nesie zodpovednosť všeobecný súd (III. ÚS 47/00).

7. Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol, že nečinnosťou okresného súdu (notárky ako súdnej komisárky) bolo porušené základné právo sťažovateľky konať a rozhodnúť bez zbytočných prietáhov či v primeranej lehote v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorých vyslovenia sa sťažovateľka domáhala (bod 1 výroku nálezu).

8. Keďže ústavný súd rozhodol, že bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadostučinenia, ktoré je podľa § 56 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu

Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) náhradou nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Sťažovateľka uviedla, že sa dlhodobo nachádza v stave právnej neistoty, pretože dedičské konanie po jej otcovi trvá neúmerne dlho, v dôsledku čoho dochádza k znehodnoteniu majetku tvoriaceho dedičstvo, ako aj k vážnym nezhodám v rodinných vzťahoch. Navyše, už došlo k úmrtiu jej matky, čo opäť zmení a skomplikuje situáciu v napadnutom dedičskom konaní. Z toho dôvodu si sťažovateľka uplatnila finančné zadosťučinenie v sume 10 000 €. Vzhľadom na povahu veci a najmä celkovú dĺžku dedičského konania, ktoré trvá už vyše osemnásť rokov, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade sťažovateľkou požadovaná suma 10 000 € zodpovedá primeranému finančnému zadosťučineniu sťažovateľky za ujmu, ktorú zatiaľ utrpela. Ústavný súd pri rozhodovaní o výške finančného zadosťučinenia prihliadol aj na tú skutočnosť, že predmetom posúdenia je dedičské konanie, ktoré vyžaduje citlivý prístup súdu a urýchlené prejednanie dedičstva, ktoré zabezpečí usporiadanie nielen majetkových, ale aj rodinných vzťahov účastníkov. Dlhodobo neusporiadané majetkové vzťahy totiž môžu vyvolávať ďalšie nezhody a potencionálne aj ďalšie súdne konania. Z uvedeného dôvodu preto ústavný súd priznal sťažovateľke finančné zadosťučinenie v plnej požadovanej sume (bod 2 výroku nálezu).

9. Napokon ústavný súd rozhodol o náhrade trov konania úspešnej sťažovateľky. Sťažovateľka vyčíslila trovy konania na 667,06 €, ktoré majú predstavovať odmenu za jej zastupovanie advokátkou. S poukazom na § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde a § 11 ods. 3 (zastupovanie pred ústavným súdom) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia iba vo výške určenej vyhláškou, teda 314,18 € (2 x 123,50 € za 2 úkony právnej služby; t. j. prevzatie a príprava zastúpenia, spísanie ústavnej sťažnosti, spolu 247 € a 2 x paušálna náhrada hotových výdavkov po 7,41 €, spolu 261,82 € + 20 % DPH, t. j. 314,18 €). Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

10. Ústavný súd zistil, že nečinnosťou okresného súdu (notárky ako súdnej komisárky) došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na to, že v konaní vedenom na ústavnom súde pod sp. zn. I. ÚS 321/2010 už prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza aj sťažovateľka, v tomto konaní už túto povinnosť pre okresný súd nevyсловil, a preto sťažnosti v tejto časti nevyhoveli (bod 4 výroku nálezu).

11. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. decembra 2011